

OFICyna MM WYDAWNICTWO PRAWNICZE

UCZEŃ — Z SPE

UCZNIOWIE
NIEWIDOMI
I SŁABOWIDZĄCY

CZĘŚĆ IX

POZNAŃ, 2018

SPIS TREŚCI

Zasady pracy z uczniem słabowidzących i niewidomych	3
System i warunki kształcenia	4
Miejsce w klasie	4
Metody i sposoby nauczania	5
Rola pełnosprawnego kolegi	5
Ocenianie	6
Dostosowanie metody, form i wymagań	7
Uczeń niewidomy	8
Narzędzia przydatne w pracy z uczniem słabowidzącym	9
W lewo, w prawo, nad i pod – czyli gdzie ja jestem – scenariusz zajęć	15
Odkrywamy swoje zalety – scenariusz zajęć	17
Nie zrobię tego sam, czyli jak prosić o pomoc	19
Żeby nam się chciało chcieć, czyli rzecz o automotywacji	22

ZASADY PRACY Z UCZNIEM NIEDOWIDZĄCYM I NIEWIDOMYM

Opracowała: Jagna Niepokólczycka-Gac, pedagog, socjoterapeuta, wieloletni kurator społecznego sądu rodzinnego i dla nieletnich

Wzrok, słuch, węch, smak, dotyk – to podstawowe narzędzia, dzięki którym rozpoznajemy otoczenie. Trudności dotyczące ucznia o uszkodzonych zmysłach są na tyle poważne, że dziecko takie potrzebuje wsparcia w trakcie rozwoju, a jego edukacja wymaga organizacji szczególnych warunków.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1534),*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z dnia 25 sierpnia 2017 r. 1578).*

Uczeń niedowidzący to dziecko, którego deficyty wynikają z uszkodzonego narządu wzroku. Jego problemy mogą być bardzo zróżnicowane ze względu na różne przyczyny niepełnosprawności, wśród których wymienić można:

- obniżoną ostrość widzenia,
- ubytki w jego polu,
- obniżenie wrażliwości na kontrast,
- ślepotę zmierzchową,
- światłowstręt i ośnienia lub światłolubność,
- zaburzenie spostrzegania barw,
- zmienność widzenia (fluktuacja widzenia – raz widzi lepiej, a raz gorzej),
- zaburzenia adaptacji do zmiennych warunków oświetleniowych,
- zniekształcenie obrazu,
- dwojenie,

- oczopląs,
- podwyższoną męczliwość.

SYSTEM KSZTAŁCENIA

Według polskiego systemu edukacji uczniowie niedowidzący – po odpowiednich badaniach lekarskich oraz psychologiczno-pedagogicznych – decyzją zespołu orzekającego otrzymują orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Zobowiązuje ono placówkę oświatową, do której uczęszcza niepełnosprawne dziecko, do dostosowania warunków kształcenia do jego specyficznych potrzeb wynikających z niepełnosprawności. Orzeczenie wskazuje na najlepszy sposób kształcenia dla danego ucznia. Rodzic decyduje, którą z podanych w orzeczeniu form kształcenia wybierze dla swojego dziecka: szkołę specjalną, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, nauczanie w systemie integracyjnym czy też włączającym. W kształceniu specjalnym warunki nauki systemowo dostosowuje się do pracy z uczniem niedowidzącym. Dzieci takie mogą liczyć na mniejsze liczebnie klasy, a także pomieszczenia dostosowane do potrzeb uczniów z uszkodzonym wzrokiem (zaopatrzone w specjalne oświetlenie czy ławki z zabezpieczeniami) i opiekę specjalistów prowadzących zajęcia lekcyjne. W nauczaniu integracyjnym i włączającym warunki te muszą być obligatoryjnie zorganizowane.

WARUNKI KSZTAŁCENIA

Dziecko niedowidzące próbuje zastąpić uszkodzony zmysł innymi, zdrowymi zmysłami. Dlatego też klasa, w której uczy, musi być dostosowana do jego indywidualnych potrzeb. Należy to do obowiązków zespołu nauczycieli i specjalistów utworzonego przez dyrektora szkoły dla ucznia z orzeczeniem. Klasa, w której uczy się dziecko niedowidzące, powinna być dobrze oświetlona – tak, by mogło ono bez problemu śledzić tok zajęć. Ławka ucznia niedowidzącego musi być pokryta jednobarwną, matową farbą lub wyposażona w podkładkę o podobnym kolorze i strukturze. Ławki, stoliki i krzesła muszą być ustawione w stałym porządku – tak, by uczeń z problemami widzenia nie miał trudności z poruszaniem się po sali. Niebezpieczne fragmenty wyposażenia szkoły, ranty szafek, stopnie czy parapety powinny być zabezpieczone kolorową, jaskrawą taśmą lub pokryte odbłaskową farbą. Ponadto w sali lekcyjnej panować musi stały porządek. Trzeba zwrócić uwagę pozostałych uczniów na to, że ich plecaki nie mogą leżeć na podłodze – najlepiej, by znalazły miejsce na oparciu krzeseł lub na specjalnych haczykach. Drobne przedmioty z wyposażenia klasy zawsze muszą znajdować się na swoim stałym miejscu. Warto wyposażyć ławkę ucznia słabowidzącego w listwy ograniczające jej przestrzeń i uniemożliwiające zsuwanie się przedmiotów na podłogę. Stworzenie odpowiednich warunków dla dziecka niedowidzącego wymaga dodatkowego oświetlenia. Oczywiście najlepsze jest światło naturalne. W sytuacji konieczności wykorzystania oświetlenia sztucznego najlepiej, jeżeli jest ono mieszane. Oprócz użycia światła jarzeniowego jako dodatkowego oświetlenia, zasadne jest użycie światła żarowego. W tym celu należy zorganizować uczniowi lampkę na wysięgniku, stojącą po przeciwnej stronie do ręki wykonującej zadanie. Żarówka nie powinna wystawać poza osłaniający ją klosz. W trakcie czytania źródło oświetlenia powinno padać od strony mocniejszego oka. Uczeń, którego zmysły są niepełnosprawne, musi mieć możliwość korzystania z pomocy przyrządów optycznych, m.in. lupy, lunety, folii powiększających, a także z dostosowanych do jego potrzeb podręczników szkolnych wydrukowanych w piśmie brajla, bądź ze zwiększoną czcionką.

MIEJSCE W KLASIE

Dzieci z uszkodzonymi zmysłami powinny siedzieć w pierwszej, ewentualnie drugiej ławce, blisko okna. Umożliwia to niepełnosprawnym uczniom „obserwację” nauczyciela przez bezpośredni kontakt. Wyjątek stanowi dziecko ze światłowstrętem – jego ławka powinna być oddalona od okna i ustawiona tak, by dziecko siedziało do niego plecami.

Nauczyciel powinien dbać o pozostawanie w bezpośredniej, bliskiej odległości od uczniów, nie dalej niż półtora metra od nich. Pozwala to dziecku niedowidzącemu lepiej słyszeć wypowiedzi i polecenia. Z podobnych przyczyn miejsce zajmowane przez uczniów niedowidzących powinno umożliwiać zwrócenie się do źródła padających dźwięków i „obserwację” kolegów udzielających odpowiedzi na zadawane przez nauczyciela pytania. Powinni oni mieć pełną zgodę na odwracanie się do nich w takiej sytuacji, bo pomaga im to na lepsze usłyszenie i zrozumienie ich wypowiedzi. Dzieci z uszkodzonymi zmysłami mają problem z koncentracją uwagi, dlatego też powinny mieć zgodę na przemieszczanie się po klasie tak, by zawsze pozostawać w bezpośrednim kontakcie z ważnymi dla procesu edukacji wydarzeniami. Ponadto dziecko niedowidzące, żeby zrozumieć prezentowane za pomocą środków dydaktycznych treści programowe, powinno mieć zgodę nauczyciela na użycie innych zmysłów, np. przy obserwacji doświadczeń – dotyku, węchu. By mieć pewność, że dzieci dobrze pojęły istotę poleceń wydawanych przez nauczyciela, powinien on dopytać uczniów niepełnosprawnych o poziom zrozumienia wydawanych przez siebie dyspozycji, a w sytuacji wystąpienia nieporozumień – udzielać im dodatkowych wskazówek.

METODY I SPOSOBY NAUCZANIA

Dostosowanie metod pracy oznacza dbałość o zrozumienie poleceń wydawanych przez nauczyciela. Każdy z pedagogów ma inny styl nauczania. Jedni prowadzą zajęcia statecznie, stojąc przy tablicy, inni dynamicznie poruszają się po sali. W klasie, w której znajdują się uczniowie z orzeczeniem, nauczyciel powinien pamiętać, by zawsze pozostawać w bezpośredniej odległości od ucznia niepełnosprawnego – tak, żeby uczeń ten mógł śledzić jego wypowiedź. Niedopuszczalne jest prowadzenie lekcji w pozycji odwróconej do dzieci, a przodem do tablicy. Dziecku niedowidzącemu w zrozumieniu wypowiedzi nauczyciela pomoże jej normalny ton i intonacja oraz zrozumiały język. Konieczne jest aktywizowanie ucznia niedowidzącego do wypowiedzi poprzez zadawanie prostych pytań, a także podtrzymywanie jego wypowiedzi poprzez dopowiadanie pojedynczych słów. Nawiązując kontakt z dzieckiem, którego niepełnosprawność wynika z uszkodzenia zmysłu wzroku, trzeba pamiętać, że ma ono ograniczoną zdolność porozumiewania się. Dlatego też zadawane takiemu dziecku pytania powinny mieć charakter otwarty, który pobudza je do współpracy.

W kontaktach z dziećmi niedowidzącymi należy unikać gwałtownych i przesadnych gestów, dotykania, a tym bardziej szarpania. Zwracanie się do nich po imieniu odpowiednio nakierowuje ich uwagę i pozwala na nawiązanie lepszego kontaktu, który wpływa na prawidłowe zrozumienie przekazywanych treści. Dodatkowe, zbędne dźwięki mogą wpływać na rozproszenie i brak skupienia, dlatego też tak pożądanym czynnikiem jest ład i porządek w klasie. Głośne przesuwanie krzeseł czy hałas dochodzący zza okna mogą powodować, że zrozumienie poleceń nauczyciela i wypowiedzi kolegów są utrudnione. Zbędny szum, a tym bardziej hałas, dekoncentruje ucznia niedowidzącego oraz wywołuje jego nadmierne zmęczenie i znużenie lekcją.

Styl nauczania wiąże się ze stylem uczenia się, który preferencyjnie powinien mieć charakter indywidualny. Niezależnie jednak od osobistych preferencji nauczyciela, podczas edukacji ucznia niedowidzącego konieczna jest dbałość o stosowanie metod sprzyjających słuchowcom. Mogą to być m.in.: pogadanki, miniwskłady, słuchanie czytanego tekstu oraz audycje radiowe. Każdy pokaz powinien być wzbogacony szczegółowym komentarzem, a prezentacje tablic, wykresów czy tabel muszą być prowadzone tak, by uczeń niedowidzący jak najlepiej zrozumiał ich treść. Wśród metod aktywizujących nieocenione są wszelkie dyskusje i praca w grupach, podczas których rówieśnicy mogą pełnić funkcję przewodników i osób wspierających.

ROLA PEŁNOSPRAWNEGO KOLEGI

**Aby czytać dalej, potrzebujesz pełnego dostępu.
Przeglądaj wszystkie materiały w ramach abonamentu lub prenumeraty.**

Korzyści:

- nielimitowany dostęp do treści,
- aktualizacje materiałów w niezbędnikach, nawet do 2 razy w tygodniu,
- e-czasopisma w nowej, wygodnej formie,
- dodatkowe materiały i wzory dokumentów do pobrania,
- dostęp do porad cenionych ekspertów i praktyków,
- zniżki na kolejne produkty, szkolenia i webinary

i znacznie więcej...

**Zamów na: www.oficynamm.pl
lub skontaktuj się z nami: 800 702 902, bok@oficynamm.pl**